

проаналізованих досліджень не було знайдено чіткого обґрунтованого аналізу інноваційного розвитку в харчовій промисловості в розрізі галузей, який би дав можливість виявити певні закономірності та тенденції в економіці й розробити конкретні шляхи стимулювання інноваційних процесів у пріоритетних галузях харчової промисловості країни. Актуальність розв'язання цих проблем пов'язана зі стратегічним значенням харчової промисловості для економічного розвитку та світової інтеграції України на основі конкурентоспроможної якісної продукції та завоювання певної частки світового продовольчого ринку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтувати необхідність активізації інноваційної діяльності як ключового фактора підвищення конкурентоспроможності підприємств молокопереробної промисловості та проаналізувати приклади успішного впровадження інновацій на таких підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Збереження стабільного позитивного приросту продукції у харчовій промисловості потребує постійного техніко-технологічного оновлення підприємств, тому що недостатній рівень розвитку технологічної бази, притаманний багатьом структурним підрозділам цього виду діяльності, становить проблему, яка вимагає активізації інноваційної діяльності, використання важелів, які сприяють підвищенню ефективності виробництва. Найважливішою складовою даної проблеми є фінансування інноваційної діяльності наукових установ і підприємств для реалізації проектів, спрямованих на кардинальну модернізацію основних засобів і продукції, розширення асортименту продуктів харчування та поліпшення їх якості [4, с. 103].

Позитивний ефект від використання та впровадження інновацій виявляється не лише на рівні окремих підприємств, які безпосередньо займаються інноваційною діяльністю, а і на рівні розвитку економіки країни загалом. Внесок науково-технічного прогресу у приріст ВВП у найбільш розвинених країнах складає за різними оцінками, від 75 до 100% [4, с. 103]. Тому інноваційна діяльність має свого роду кумулятивний позитивний ефект, який поширюється з підприємства на галузь, з галузі на промисловість і з промисловості на країну загалом.

Інновації – це запорука успіху. І цю тезу яскраво характеризують підприємства харчової промисловості, зокрема молокопереробної. Ця галузь на сьогоднішній день має високі перспективи розвитку, оскільки відноситься до галузей з порівняно стабільним попитом та споживчими перевагами населення. Молоко та молочні продукти завжди знаходять своє місце у споживчих кошиках громадян, оскільки це товари постійного споживання. Саме тому молокопереробники повинні приділяти цьому особливу увагу, орієнтувати свою інноваційну діяльність на споживача, на його вимоги та бажання, щоб забезпечувати собі високі конкурентні переваги порівняно з іншими гравцями галузі. Споживач нині постає доволі вимогливим експертом. Свій вибір він робить зважуючи та порівнюючи не лише якісні характеристики товару, але й супутній сервіс, умови продажу, особливості упакування, технологію виробництва, інноваційні рішення тощо. Потенційний покупець на ринку вже не хоче просто купити молоко чи похідний від нього продукт, він хоче отримати благо, яке найкращим чином задовольнить його споживчі потреби та запевнить його в тому, що він обрав найкраще з можливого. Такий вибір він може зробити лише на основі чіткого розуміння того, що виробник приклав максимум зусиль, щоб даний товар відповідав всім вимогам якості та був найкращим у своєму сегменті.

На сьогоднішній день виробництво молока в Україні зростає. За попередніми прогнозами, до кінця року воно зросте на 2,4 %. Це дасть змогу збільшити експорт на 5% і знизити імпорт на рекордні 22%. За словами міністра аграрної політики і продовольства Миколи Присяжнюка, в Україні з початку поточного року зберігається розпочата в 2012 р. тенденція до зростання виробництва молока. Так, за півроку воно склало 5,5 мільйона тонн, що на 1 % більше, ніж за відповідний період минулого року. Зокрема, найбільше зросло виробництво кисломолочних продуктів – на 11,4 %, і сирів – на 6,8 %. До кінця поточного року виробництво молока всіма категоріями господарств зросте на 2,4 % і складе 11,6 мільйона тонн. Це дасть можливість збільшити експорт і скоротити поставки імпортного молока. "Очікується, що за підсумками року за кордон буде експортовано до 1 мільйона тонн молока, що на 5 % більше, ніж у 2012 році. Також істотно знизиться імпорт – на 22 %, до 0,3 мільйона тонн. Такі прогнози дають нам впевненість у тому, що державні програми підтримки галузі необхідно продовжувати", – повідомив Микола Присяжнюк. За його словами, разом із збільшенням виробництва зростає і внутрішнє споживання. Так, середньорічне споживання молока та молокопродуктів населенням очікується на рівні 217 кг на людину, що на 2,6 кг більше, ніж у 2012 р. [8].

Стосовно розвитку та напрямів підтримки ринку молока з боку держави то у Верховній Раді України зареєстровано законопроект № 3023, згідно з яким пропонується створити центри заготівлі молока. У правову базу України пропонується ввести нові поняття як "центр заготівлі молока" і "доїльна установка". Законопроект передбачає, що центрам заготівлі молока, які обслуговуватимуть мінімум 200 корів, держава відшкодує 50 % вартості будівництва та реконструкції центру. Суб'єктам господарювання депутати пропонують надавати статус сільськогосподарського підприємства і можливість вибору спеціального режиму оподаткування податком на додану вартість. Очікується, що прийняття цього проекту закону дозволить підвищити ефективність утримання великої рогатої худоби приватними домогосподарствами, стимулювати приватні домогосподарства до збільшення поголів'я утримуваної худоби, створити рівні конкурентні умови при здачі молока, забезпечити переробні підприємства якісним молочним сировиною та ін. [8]. Це значно полегшить роботу молокопереробним підприємствам стосовно пошуку якісної сировини – молока. І вони зможуть більшу увагу приділити саме процесам його обробки, упакування, системі збуту тощо, використовуючи і інноваційні рішення в тому числі.

Інноваційна діяльність у молокопереробній галузі – це в основному технологічні або процесні, сировинні та продуктові інновації. Український молочний сектор знаходиться на порозі глобальних трансформацій. Консолідація ринку, прихід нових мультинаціональних гравців, збільшення продуктивності виробництва – все це тенденції, які очікують ринок у наступні п'ять років. Усі ці зміни вимагають серйозних інвестицій у розвиток і модернізацію існуючих виробничих потужностей молочних компаній. І керівники компаній розуміють це, тому й готуються до великої модернізації [1].

Тим часом на ринку сьогодні є успішний приклад своєчасної технологічної "перебудови" ведення молочного бізнесу, приклад інноваційного виробництва та контролю якості на всіх його етапах. Це ТОВ "Білоцерківський молочний комбінат" (БМК), що знаходиться в екологічно чистій місцевості Київської області. Нині – це єдине молочне підприємство, побудоване з нуля за весь час незалежності України. Це сучасне підприємство, де працюють близько 400 працівників. На ньому

впроваджені "закритий" автоматизований технологічний процес виробництва молочної продукції, що мінімізує вплив людського фактора і навколишнього середовища на якість і харчову безпеку продукції. Визнанням якості та високих стандартів роботи компанії стало те, що ТОВ "Білоцерківський молочний комбінат" постачає молочні суміші для коктейлів та м'якого морозива в мережі ресторанів швидкого харчування компанії McDonald's. З 2008 р. на БМК щорічно проводяться аудити підприємством McDonald's на відповідність вимогам систем якості, харчової безпеки, соціальним стандартам, що пред'являються до постачальників McDonald's. Крім того, молочна продукція комбінату експортується до Молдови, Білорусі, Азербайджану і Грузії [1].

За час роботи БМК зарекомендував себе як лідер з інновацій у молочної галузі України, першим на нашому ринку представивши сир фета, зернистий сир і преміальну продукцію під ТМ Premialle, яка перша на ринку була представлена у скляній тарі, а також як успішний бізнес. Тобто бачимо, що підприємство активно впроваджує продуктивні, сировинні та технологічні інновації. Так, за 2012 р. комбінат виробив 36 тис. тонн продукції. А вже за 6 місяців 2013 р. було вироблено 20,2 тис. тонн. У цілому за роки роботи обсяги виробництва комбінату зросли на понад 60%. Сировина, що надходить до комбінату, проходить жорсткий лабораторний контроль. Працює спеціально створена комісія спеціалістів, яка щоденно дегустує продукцію. Інноваційний рівень обладнання власних лабораторій забезпечують високу достовірність дослідження характеристик, як вхідної сировини, так і готового продукту [6].

За підсумками першого півріччя 2013 р. комбінат займає лідерські позиції в декількох сегментах вітчизняного цільномолочного ринку: перше місце з виробництва пастеризованого молока у скляній тарі з часткою 57%, а також сиру фета з часткою ринку 71 %; друге місце з випуску зернистого сиру з часткою 19%; третє місце з виробництва пастеризованого молока в ПЕТ- пляшках з 13%, а також вершків в упаковці Tetra Pack 200-250 г з 19%. Сталий розвиток БМК забезпечується безкомпромисним підходом до якості на всіх етапах виробництва, а також багаторічному партнерству з провідними виробниками та великими клієнтами. Першим представивши в 2008 р. молоко і кисломолочні продукти у скляній пляшці під ТМ Premialle, комбінат став родоначальником преміального сегменту молочної продукції в Україні. За цей час бренд встиг здобути довіру і прихильність споживачів, з 2009 року демонструючи щорічний приріст продажів на 18% і розширивши лінійку більш ніж удвічі [3].

Серед новинок Premialle 2013 р. – йогурти MaxiFruit з 30%-м вмістом натуральних ягід і фруктів у скляній пляшці, які вже зайняли частку 93% у своїй категорії, практично ставши її основоположником в Україні, а також термостатні йогурти Premialle в скляних баночках, виготовлені за інноваційною технологією, які вийшли на третє місце у категорії з часткою 10%. Інноваційним задумом таких термостатних йогуртів є те, що сквашування відбувається безпосередньо в посудині, в якій продається йогурт. У результаті споживач отримує готовий продукт з густою непорушною структурою, з насиченим молочним смаком і справжнім натуральним ароматом [6].

На сьогоднішній день, завдяки послідовній інноваційній діяльності, контролю якості та високому рівню відповідальності на всіх рівнях, ТОВ "Білоцерківський молочний комбінат" – це амбіційне успішне підприємство, яке входить до ТОП-10 вітчизняних виробників цільномолочної продукції та впевнено набирає обороти. З початку року приріст виробництва склав 17,4% у порівнянні з першим півріччям минулого року. У планах кері-

вництва в найближчий час вивести комбінат в ТОП-5 виробників в Україні [6].

Також активна інноваційної діяльності реалізується в одній з найбільших молочних компаній в Україні – "Молочний альянс". За 2013 р. у планах компанії було вкласти в розвиток своїх підприємств понад 60 млн грн. Інвестиції спрямовуватимуться на завантаження потужностей заводу з випуску дитячого харчування, який був запущений в жовтні 2012 року в Київській області, а також на модернізацію інших молокопереробних підприємств. На Яготинському маслозаводі в цьому році введено в експлуатацію нову лінію з розливу кисломолочних продуктів, встановлено устаткування з нанофільтрації та електродіаліз, розширено приймально-апаратне відділення. Крім того, на Баштанському сирзаводі в 2013 р. введено в експлуатацію новий цех цільномолочних продуктів і встановлена нанофільтраційна установка для сироватки [7]. На Пирятинському сирзаводі запланована модернізація відділення сухих молочних продуктів, на Городенківському – реконструкція цеху цільномолочної продукції. Як зазначив голова наглядової ради, "Молочний альянс" у поточному році не планує купувати нові активи, а сконцентрується на розвитку існуючих потужностей. "Молочний альянс" розраховує до 2014 р. за рахунок технологічних інновацій та модернізації окремих видів виробництв на заводах наростити свою частку на вітчизняному ринку цільномолочної продукції з 7,8 % за підсумками 2012 р. до 10 %. Підтвердженням тези про інноваційну діяльність як запоруку успіху, є той факт, що за результатами проведених інноваційних змін та модернізації, ПАТ "Яготинський маслозавод", що входить до складу холдингу "Молочний Альянс", пройшов сертифікацію на відповідність інтегрованої системи управління якістю вимогам двох міжнародних стандартів: ДСТУ ISO 22000:2007 та ДСТУ ISO 9001:2009. Дані стандарти розроблені для організації, які бажають довести свою здатність систематично виробляти якісну продукцію, що задовольняє потреби споживача. Галузь сертифікації – виробництво молока та молочних продуктів: молока питного, масла солодковершкового та топленого, кисломолочної продукції [7].

Висновки. Таким чином, з викладеного вище матеріалу можна зробити висновки, що інноваційна діяльність є незаперечним фактором успіху та запорукою підвищення конкурентоспроможності підприємства. Ті підприємці, які нині готові прийняти ризики, які є невід'ємною частиною інноваційної діяльності, отримують значні переваги та грають на випередження подій, а тому часто отримують можливість не лише перемагати в грі, але і встановлювати її правила.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі. У подальших дослідженнях необхідним є вивчення напрямів впливу інновацій та їх впровадження на діяльність підприємств харчової промисловості, можливостей мотивації підприємців займатися інноваційною діяльністю, здійснювати інноваційні проекти та підвищувати рівень виробництва. Підвищити роль держави у підтримці розвитку інноваційно активних підприємств галузі. Розробити і впровадити систему інформаційного забезпечення інноваційної діяльності з висвітленням результатів основних тенденцій розвитку ринків інноваційної харчової продукції з урахуванням вимог і потреб споживачів. Удосконалити статистичне спостереження інноваційної діяльності у харчовій та молокопереробній промисловості.

Список використаної літератури:

1. Білоцерковський молочний комбінат": інноваційне виробництво – миссія виконана. – Режим доступу: <http://latifundist.com/istorii>

uspeha/37615-belotserkovskij-molochnyj-kombinat-innovatsionnoe-proizvodstvo-missiya-vypolnima.

2. Аграрный бизнес: как снять "сливки" с инноваций // Управление крупным аграрным бизнесом. – 2013. – №3. – С.4-6.

3. Белоцерковский молочный комбинат 5 лет на рынке молочной продукции Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bmk.com.ua/press-tsentr.php?id=19>.

4. Кудирко О. М. Сучасний стан інноваційної діяльності у підприємствах харчової промисловості України // Економіка АПК. – 2004. – № 11. – С. 102–107.

5. Міждисциплінарний словник з менеджменту / За ред. Д.М. Черваньова, О.І.Жилінської. – К.: Нічлава, 2011. – 624 с.

6. Млечный путь к успеху длиной в 5 лет // Сегодня. – 27.09.2013. – №212 (4520). – С. 3-4.

7. Молочный альянс за год инвестирует в собственное развитие 60 млн грн. – Режим доступа: <http://latifundist.com/novosti/40353-molochnyj-alyans-za-god-investiruet-v-sobstvennoe-razvitie-60-mln-grn>.

8. Украина экспортирует 1 млн т молока – Присяжнюк [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://latifundist.com/novosti/41866-ukraina-eksportiruet-1-mln-t-moloka-prisyazhnyuk>

Надійшла до редакції 15.10.13

И. Егоров, д-р экон. наук, ст. науч. сотр.
Институт экономики и прогнозирования НАН Украины, Киев,
А. Маслюковская асп., ассист.
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

АКТИВИЗАЦИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ – КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ МОЛОКОПЕРЕРАБАТЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье обоснована необходимость активизации инновационной деятельности и приведены примеры успешного внедрения инноваций в деятельности отдельных молокоперерабатывающих предприятий Украины.

Ключевые слова: инновации; инновационная деятельность; молокоперерабатывающая промышленность; рынок молока.

I. Yegorov Doctor of Sciences (Economics), Senior Researcher
Institute of Economics and Forecasting, Ukrainian National Academy of Sciences, Kyiv,
A. Masliukivska, PhD Student, Assistant
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

THE ENHANCING OF INNOVATION ACTIVITY IS A FACTOR TO INCREASE OF THE NATIONAL ENTERPRISES COMPETITIVENESS OF THE DAIRY INDUSTRY

The paper studies the necessity to intensify innovation activity and gives examples of successful implementation of innovation in activity of the certain enterprises of dairy industry in Ukraine.

Keywords: innovation; innovation activity; dairy industry; dairy market.

УДК 336.76
JEL B41;G10;G20;Q16

В. Иванов, д-р экон. наук, проф.
Санкт-Петербургский государственный университет, Санкт-Петербург,
С. Науменкова, д-р экон. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ КОЛІЗІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

У статті проведено аналіз різних підходів щодо визначення поняття "фінансовий ринок", досліджено специфіку реалізації його функцій та використання фінансових інструментів. Охарактеризовано особливості використання окремих інструментів на фінансових ринках в різних країнах. Зроблено висновки про посилення ролі та підвищення значення функціональної та інструментальної структури фінансового ринку.

Ключові слова: фінансові ринки, фінансові інструменти, фінансові інститути, цінні папери, похідні інструменти.

Постановка проблеми. Фінансові ринки є найважливішими елементами фінансової системи в умовах посилення глобальної конкурентоспроможності економіки, що визначає необхідність більш глибокого дослідження їх змісту і структури у посткризовий період як з інституційної, так і з функціональної точок зору. При цьому важливо мати на увазі, що правові конструкції інструментів фінансових ринків, порядок їх обігу в різних країнах мають свої особливості. Крім того, в нормативно-правових актах окремих країн по-різному визначається й саме поняття "фінансовий ринок".

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі термін "фінансовий ринок" з'явився відносно недавно. Однією із перших наукових праць, у якій використовується цей термін, є стаття Джеймса Тобіна [1], опублікована в 1963 р. У цій роботі "фінансовий ринок" розглядається як синонім ринку капіталів. У такому значенні цей термін використовується в окремих європейських країнах і до цього часу. Так, у сучасній німецькій літературі ринок капіталу в широкому його значенні часто ототожнюється з поняттям фінансовий ринок (у вузькому значенні – це ринок капіталу, який розглядається як організована біржова торгівля цінними паперами з терміном понад один рік) [2, s. 150; 3, s. 38].

Проблематиці формування та розвитку фінансових ринків присвячені численні праці зарубіжних авторів, таких як: Д. Бойд, Р. Дорнбуш, Ф. Мишкін, Г. Габбард, Г. Гольдсміт, Р. Робінсон, Б. Сміт, М. Тьессе, Дж. Тобін, Ф. Труссард, С. Хюпкес та ін. Питання функціонування фінансових ринків знайшли своє відображення в роботах українських і російських науковців: В. Базилевича, Д. Виноградова, В. Гейця, О. Гришиної, С. Добришевського, О. Звонкової, В. Крилової, С. Міщенко, С. Моїсєєва, В. Опаріна, М. Романовського, Б. Рубцова, О. Селіщева, В. Федосова та ін.

Наголошуючи на важливості проведених наукових досліджень з даної тематики, слід зауважити, що ціла низка теоретичних і прикладних питань залишаються дискусійними та потребують подальшого опрацювання. Так, малодослідженими є питання визначення сутності фінансового ринку, його інструментальної та функціональної структури, особливостей використання окремих фінансових інструментів, зокрема гібридних. Це все й обумовило вибір теми дослідження та її фахову спрямованість.

Характеризуючи сутність фінансового ринку, слід зазначити, що більш широке його тлумачення як сукупності грошового ринку та ринку капіталів наведено в роботі Рональда Робінсона "Фінансові ринки: накопичення та розміщення багатства", яка вийшла друком у